

Tarto fuur Univerſiteti maja.

Tarto ja Wõrro-ma rahwa K a l e n d e r

ehf

T ä h t - r a m a t 1841

ajastaja päle, perran

Jssanda Jesusse Kristusse
sündimist.

Sel ajastajal om 365 päiwa.

Tartun

trükkitu J. E. Schünmanni käsja man.

Mašjab kbidetu 10 kop. öbb.

Der Druck ist unter der Bedingung gestattet, daß
dieser Kalender nicht aus den Ostseeprovinzen ausgeführt,
und die gesetzlich bestimmte Anzahl von Exemplaren an
die Censur-Comitât abgeliefert werde.

Dorpat, am 25. Sept. 1840.

Censor M. v. Engelhardt.

Herausgegeben von der gelehrten Estnischen Gesellschaft
zu Dorpat.

Zweiter Jahrgang.

Wastfel ajastajal.

Sa lõit, o Jummal, targaste
Kund, päiwi, ajastaiga
Nink sät meile heldeste
Meist kigist ello-aiga. —
Ent ehk kül aja kadduwa
Nink ajastaja lahkuwa,
Ei sinno arm joht lahku.

2. Sull', ke sa ollit, ollet, jãät,
Meist olgo kittus antu
Se kige eest, mes sinnult hãäd
Meil ellun tassel' pantu:
Se õnne-, rahho-aja eest,
Mil sinna hend' kui abbimeest
Meil' taiwast tutta annat.

3. Lass sedda ajastaiga ka
Meil' õnnistedu olla
Nink meil' se wastse ajaga
Ka wastset õnne tulla. —
Ja, sinna kaitfat, arwitat
Nink kige hãga ehhitat
Neid, ke so riki nõudwa.

4. Kui meile õn om tullulif,
Sis sedda heldest anna;
Ent om se hengel' kahjolif,
Sis wõtta päle panna
Meil' risti koormat, karristust
Nink sada jõudo, kinnitust,
Kik rahholikkult kanda.

5. Jä effas omma rahwale
Ka nüüd sel ajastajal,
Nink näüda omma karjale
Kik abbi hädda ajal. —
Me Keisrit fromi arwoga
Nink lass täl armo nõrwoga
So laste hulka kaitsta.

6. Lass' armul, töttel, õigussel
Ta troni ümbre saista
Nink tälle ommal tarkussel
Kui päiwa taiwast paista,
Et rööm nink rahho ellas tääs
Nink fige rahwa rõmo hääs
So heldust, Issand, kittas.

G. M.

A j a . a r w .

Ma-ilma lomissese arwatas . . .	5790	ajastaiga.
Jesanda Jesusse Kristusse sündimissese 1841	—	—
Tarto-lina eddimessese ehhitamissese . . .	811	—
Kui ristiusse Liwlandi-male tulli . . .	655	—
Lutterusse õige usso-ülleswõtmissese . . .	324	—
Kui Lutterusse õige usso-ülleswõtmisse Liwlandi-male tulli . . .	319	—
Kui Peterburi-lina nakkati ehhitama.	138	—
Kui meie ma Wennerigi wallitsusse alla sai . . .	131	—
Wõro-lina ehhitamissese . . .	56	—
Meie Keisri. Erra Nikolai Paw. Iowitsi sündimissese . . .	46	—
Tarto surekoti saadmisse . . .	39	—
Kui Prantsus Wenne-male tulli, nink pallanu Moskwa-linast wälja aeti	29	—
Kui Liwlandi-maal priust kuluteti . . .	22	—
Kui meie armolik Keisri. Erra Nikolai Pawlowits nakkis wallitsema	16	—
Kui se perrammenne suur henge kirjo- tamine meie maal olli . . .	7	—
Kui Jummalal-orjust kerkun wastse kerko- sädusse perra nakkati pidama	7	—

Kalendri-tähte selletaminne.

● noor fu.	ödd. öddangul.
● eddimenne werand.	n. naddal.
● täus fu.	f. fel.
● perrammenne werand.	t. tund.
● p. pühha.	m. minuti.
p. perrast, nink päiw.	e. f. enne kesspäiwa.
hom. hommungul.	p. f. päle kesspäiwa.
öf. öfel.	

Kats ristikest (**) päiwa arwo man näutwa, et om kono. wat kerko-pühha, mes kerkun püh. händetas. Uts ristikenne (*) päiwa arwo-tähhe een näutap, et kophus säratsel päiwal ei peta.

Ilma muudmisse omma nida üllespantu, kui 1839 olliwa.

I. Januar. 31 päiwa. Wastse ajastaja fu.

Jesand, lasse kërda minna wastset aiga armoga; wastset sõand anna sinna, las kıl häste siggida. Jägo sinno hõlele, mes sa andnu minnule. Wastset ello, wastset õnne; se om minno palles minne.

**1 Kolmap.	Wastse aj. p.	
2 Neljap.	Abel, Set	q f. 2, 18 m. p. f.
3 Redi	Enof	
4 Poolp.	Metusala	pilwine
p. p. Wastset ajastaja. Jesus ristitas. Matt. 3, 13-17.		
5 Pühhap.	Simeon	
**6 Eesp.	Kolme kun. p.	tassane ismake.
7 Idissip.	Melkior	
8 Kolmap.	Erart	lummi.
9 Neljap.	Kasper	
10 Redi	Pawli p.	● f. 6, 53 m. ödd.
11 Poolp.	Higinus	
1. p. p. 3. Kunn. p. Jesus 12 ajastaja wanna. Luk. 2, 41-52.		
12 Pühhap.	Rein	ilm lät
13 Eesp.	Hilarius	fõlmämbas.
14 Idissip.	Robert	
15 Kolmap.	Meliks	tailwas selgembas.
16 Neljap.	Erdmann	
17 Redi	Tönniose p.	● f. 12, 46 m. p. f.
18 Poolp.	Ewraim	
2. p. p. 3. Kunn. p. Seja Kanan Kalilea maal. Jan. 2, 1-11.		
19 Pühhap.	Sara	pilwine
20 Eesp.	Wab. Sebast.	läppe
21 Idissip.	Neta	ilm.
22 Kolmap.	Wintsent	
23 Neljap.	Lotta	
24 Redi	Zimoteus	
25 Poolp.	Pawli ümbrek.	● f. 3, 53 m. öf.
3. p. enne lihhawõtte. Tõteggija winamæn. Matt. 20, 1-16.		
26 Pühhap.	Hans	rättsako,
27 Eesp.	Krisostomus	
28 Idissip.	Karel	saotse
29 Kolmap.	Samuel	
30 Neljap.	Ida	ilma.
31 Redi	Anno	

1 Januaril tõsses päiw:	f. 8, 32 m.	lät alla: f. 3, 28 m.
10 — — — —	8, 16 — —	3, 44 —
20 — — — —	7, 55 — —	4, 5 —

II. Webruar. 28 päiwa. Kõnndle: fu.

Oh! lauda selle moistusse, las paista armo walguisse, Me nõrga lihha kinnita, meid pea illes armoga.

1 Poolp.	Prigitta	Q f. 8, 25 m. hom.
8. P. enne lih. Semen sabbas mitmesugg. maa päle. Luf. 8, 4—15.		
*2 Pühhap.	Kõnndle p.	pehme
3 Eesp.	Hanna	
4 Idisip.	Weronika	fulla,
5 Kolmap.	Algata	muudlik,
6 Neljap.	Perent	
*7 Redi	Redi ja Poolp.	rätsako
*8 Poolp.	enne lihha heite.	

7. P. enne lih. ehk Paast. p. Kristusse kannatam. Luf. 18, 31—43.		
9 Pühhap.	Polli	● f. 1, 7 m. p. f.
10 Eesp.	Ebbo	
11 Idisip.	Paasto p.	selletap
12 Kolmap.	Tuhha p.	nink
13 Neljap.	Penigna	
14 Redi	Waltin	kangerap
15 Poolp.	Israel	

1. P. Paastun. Kristus liusatas kurratist. Matt. 4, 1—11.		
16 Pühhap.	Tula	● f. 9, 50 m. ddd.
17 Eesp.	Konstanzja	
18 Idisip.	Konfordia	pehme
**19 Kolmap.	Palw kolmap. (1. Kwatemb p.)	tassane
20 Neljap.	Eufarius	lumme
21 Redi	Esajas	saddo
22 Poolp.	Petri p.	

2. P. Paastun. Kananea maa naine. Matt. 15, 21—28.		
23 Pühhap.	Mina	● f. 3, 23 m. p. f.
24 Eesp.	Maddisse p.	tuisakas
25 Idisip.	Wiktor	
26 Kolmap.	Nestor	pilwine
27 Neljap.	Klaudius	
28 Redi	Justus	kaunis külm.

1. Webruaril tõssap päiw: f. 7, 26 m. lät alla: f. 4, 34 m.	
10 — — — — — 7, 3 — — — — — 4, 57 —	
20 — — — — — 6, 37 — — — — — 5, 23 —	

III. Martš. 31 päiwa. Paastro: fu.

Näind piddagem sis ausaste suurt kallist paastja pühha, nink kassigem tit jurest me sisset puhast ärra.

1 Poolp.	Albinus	
3. P. Paastun. Kristus ajap kurratit wälja. Luf. 11, 14—28.		
2 Pühhap.	Lowisa	
3 Eesp.	Kunifunde	● f. 4, 6 m. hom.
4 Idisip.	Adrian	parras külm
5 Kolmap.	Meta	ajoti selge lumme
6 Neljap.	Kortfried	saddo
7 Redi	Simo	
8 Poolp.	Perpetua	Kewwaj allustap.

4. P. Paastun. Kristus sedap 5000 meest. Jan. 6, 1—15.		
9 Pühhap.	Mif	ilm lät läppete
10 Eesp.	Plandina	
11 Idisip.	Konstantin	● f. 4, 23 m. hom.
12 Kolmap.	Kregor	
13 Neljap.	Ernst	fulla, utsume, lumme.
14 Redi	Zakarias	
15 Poolp.	Pugus	

5. P. Paastun. Jeesuse päle heidetat kirm. Jan. 8, 46—59.		
16 Pühhap.	Aleksander	kange tulega
17 Eesp.	Truta	
18 Idisip.	Rabriel	● f. 4, 45 m. hom.
19 Kolmap.	Josep	
20 Neljap.	Rupert	paljo lumme
21 Redi	Wenedikt	
22 Poolp.	Kawael	heitlik ilm

6. P. Paastun. Jeesuse sisetulleminne Jerusalemm. Matt. 21, 1—9.		
**23 Pühhap.	Urbe päiw; sis pühhend. ka Maria tulut. p.	
24 Eesp.	Kasimir	
25 Idisip.	Joakim	● f. 3, 18 m. hom.
26 Kolmap.	Emanuel	
**27 Neljap.	Suur neljap.	rätsako tuul
**28 Redi	Suur redi	fullatas
*29 Poolp.	Lina	

Kristusse illestõsteminne. Mark. 16, 1—8.		
*30 Pühhap.	1. Lihhawõttep.	pehme
**31 Eesp.	2. Lihhawõttep.	

1. Martšil tõssap päiw: f. 6, 15 m. lät alla: f. 5, 45 m.	
10 — — — — — 5, 52 — — — — — 6, 8 —	
20 — — — — — 5, 26 — — — — — 6, 34 —	

IV. April.

30 päiwa.

Jüri:ku.

Nüüd rõmoga saap ligil nätta, kuis orras nakkap liguma,
nink eggauts woip jälle tetta, ta tödd nüüd wassse jömmoga.

*1	Idisip.	Tora	at. 11, 52 m. ds.
*2	Kolmap.	Zio	
*3	Neljap.	Werdinand	rätsago, fange
*4	Nedi	Ambrosius	
*5	Poolp.	Maksim	tuul
1.	P. v. Krist. üllest. p.	Jesús näut. henda Güngre.	Jan. 20, 19—31.
6	Pühhap.	Adlestin	
7	Geep.	Aron	selge; lät
8	Idisip.	Forent	
9	Kolmap.	Faus	● f. 4, 19 m. p. f.
10	Neljap.	Ezekiel	
11	Nedi	Hermann	jälle pilwe, tuline
12	Poolp.	Julius	
2.	P. v. Krist. üllest. p.	Hä karjus.	Jan. 10, 12—16.
13	Pühhap.	Justin	
14	Geep.	Joel	lät lämmele;
15	Idisip.	Dbadja	
16	Kolmap.	Ruda	● f. 10, 44 m. e f.
*17	Neljap.	Ignatius	käwajatsse
18	Nedi	Walerian	
19	Poolp.	Simon	illusa ilma
3.	P. v. Krist. üllest. p.	Krist. ärraminneissest.	Jan. 16, 16—23.
20	Pühhap.	Saul	
*21	Geep.	Zim	päiwa paiste nink
22	Idisip.	Rajus	
23	Kolmap.	Jüri päiw.	● f. 3, 52 m. p. f.
24	Neljap.	Albert	
25	Nedi	Markusse päiw	wihma wahheldawa
26	Poolp.	Ezekias	
4.	P. v. Krist. üllest. p.	Krist. towot. rõmušt. lähhät.	Jan. 16, 5—15.
27	Pühhap.	Anastasiuš	
28	Geep.	Teresia	muudlik ilm.
29	Idisip.	Reimund	
30	Kolmap.	Erast	

1 Aprilil tösses päiw: f. 4, 56 m. lät alla: f. 7, 4 m.
10 — — — — — 4, 33 — — — — 7, 27 —
20 — — — — — 4, 9 — — — — — 7, 51 —

V. Mai.

31 päiwa.

Lebbe:ku.

Kit lille hain nink ellaja, nüüd omma jo ni ussina, se loja
wäffe litta; mes lendap siin, mes romap šäl, kit annap ommal
wisil tääl ka loja aumo tutta.

1	Neljap.	Wikip. ja. Jak. p.	at. 6, 11 m. ddd.
2	Nedi	Sigmund	
3	Poolp.	Risti löidm. p.	kaunis lämme.
5.	P. v. Krist. üllest. p.	Öigest päiw. piddamissest.	Jan. 16, 23—30.
4	Pühhap.	Selma	Kuiv tuul
5	Geep.	Kotard	
6	Idisip.	Zibrik	eddimanne pikne
7	Kolmap.	Zetta	kawwest kuulda
*8	Neljap.	Krist. päiw. m. p.	
*9	Nedi	Niggola p.	● f. 1, 30 m. ds.
10	Poolp.	Kordian	
6.	P. v. Krist. üllest. p.	Kui se rõmušt. saap tullemä.	Jan. 15, 26. 16, 4.
11	Pühhap.	Pantrazius	weikenne wihma
12	Geep.	Nero	
13	Idisip.	Servazius	saddo, räise,
14	Kolmap.	Kristian	
15	Neljap.	Sohwi	● f. 4, 56 m. p. f.
16	Nedi	Peep	
17	Poolp.	Anton	pikne.
	Pühha Waimo	wäljakaldbaminne.	Jan. 14, 23—31.
*18	Pühhap.	1. Sum. pühha	
*19	Geep.	2. Sum. pühha	Illusa lämme
20	Idisip.	Pil	
21	Kolmap.	Trina (2. Kwat. p.)	ilmakesse
22	Neljap.	Mila	
23	Nedi	Leontine	● f. 5, 29 m. hom.
24	Poolp.	Ester	
	Kolmainusse pühha.	Jesús ja Mikodemus.	Jan. 3, 1—15.
25	Pühhap.	Urban p.	
26	Geep.	Eduard	wahhel
27	Idisip.	Ludo	
28	Kolmap.	Willem	penikesse
29	Neljap.	Matš	wihma saddo.
30	Nedi	Wigand	
31	Poolp.	Nelli	at. 9, 45 m. hom.

1 Mail tösses päiw: f. 3, 45 m. lät alla: f. 8, 15 m.
10 — — — — — 3, 26 — — — — 8, 34 —
20 — — — — — 3, 10 — — — — 8, 50 —

VI. Juni. 30 päiva. Jäni. fu.

Jummal te meid armastap, egga päiva ünnistap, om sesamma armoga, surwe ilma andnu ka. Andke tittust Jänsandal! Olge sonnawõtja tal, meie armo Jummalal.

1. P. p. Kolm. p.	Niklas mees ja Lazarus.	Lut. 16, 19—31.
1 Pühhap.	Kotsalk	
2 Eesp.	Emma	hommungone
3 Idisip.	Liso	kašte
4 Kolmap.	Widrika	
5 Neljap.	Peniwajius	tuul
6 Redi	Artus	
7 Poolp.	Lukrezia	● f. 9, 2 m. hom.
2. P. p. Kolm. p.	Suur eddango, söemaig.	Lut. 14, 16—24.
8 Pühhap.	Medardus	
9 Eesp.	Surwi allustap.	Pikkemb päiw
10 Idisip.	Wlawius	
11 Kolmap.	Parnabas	jahhe wiimatse
12 Neljap.	Tina	ilma
13 Redi	Tobias	
14 Poolp.	Tetlow	● f. 12, 24 m. sf.
3. P. p. Kolm. p.	Arakaddonu lammak.	Lut. 15, 1—10.
15 Pühhap.	Widi päiw	
16 Eesp.	Justina	wihm
17 Idisip.	Nikander	
18 Kolmap.	Homer	nink
19 Neljap.	Kert	jahhe
20 Redi	Blorian	
21 Poolp.	Rahel	● f. 8, 15 m. odd.
4. P. p. Kolm. p.	Olge armolikko.	Lut. 6, 36—42.
22 Pühhap.	Tiid	
23 Eesp.	Pasilius	piitse
24 Idisip.	Jani päiw	
25 Kolmap.	Wio	tuline
26 Neljap.	Jeremias	tootap
27 Redi	7 maggajide p.	
28 Poolp.	Josua	kuiwale
5. P. p. Kolm. p.	Petre kalla. tomus.	Lut. 5, 1—11.
29 Pühhap.	Petri Pawli p.	● f. 10, 18 m. odd.
30 Eesp.	Pawli mället. p.	minna.
1 Junil tösses päiw:	f. 2, 58 m.	lät alla: f. 9, 2 m.
10 — — —	— 2, 55 — — —	— 9, 5 —
20 — — —	— 2, 58 — — —	— 9, 2 —

VII. Juli. 31 päiva. Haina. fu.

Mõtles sinno südda nida: Minkaga fatta ma omma paljast kehha? Se te ehhitap siin haina, egga se tõrteste ilma so ei jätta.

1 Idisip.	Seobald	
2 Kolmap.	Haina Maria p.	Kange
3 Neljap.	Kornel	
4 Redi	Ulrik	piitse
5 Poolp.	Anselm	
6. P. p. Kolm. p.	Wariseerde õigus.	Matt. 5, 20—26.
6 Pühhap.	Hektor	f. 4, p. f.
7 Eesp.	Tonatan	
8 Idisip.	Kilian	jahhe
9 Kolmap.	Hin	
10 Neljap.	7 wõliste p.	wiimatse
11 Redi	Rora	
12 Poolp.	Hindrik	
7. P. p. Kolm. p.	Kristus södap 4000 meest.	Mark. 8, 1—9.
13 Pühhap.	Margrete päiw	● f. 10, 8 m. hom.
14 Eesp.	Donawent	
15 Idisip.	Apostl. lahkum.	ilma.
16 Kolmap.	Hermine	piitse
17 Neljap.	Aleksius	
18 Redi	Rosina	marro tuul
19 Poolp.	Laura	
8. P. p. Kolm. p.	Kawwala prohweti.	Matt. 7, 15—23.
20 Pühhap.	Elias	
21 Eesp.	Daniel	● f. 11, 49 m. hom.
22 Idisip.	Mar. Madd. p.	seletas
23 Kolmap.	Dskar	
24 Neljap.	Kristina	kauni
25 Redi	Takkabi p.	
26 Poolp.	Anna	lammek
9. P. p. Kolm. p.	Allekohtune majapiddaja.	Lut. 16, 1—9.
27 Pühhap.	Marta	surwe
28 Eesp.	Plato	
29 Idisip.	Wedo	● f. 8, 6 m. hom.
30 Kolmap.	Walter	
31 Neljap.	Erm	ilma.
1 Julil tösses päiw:	f. 3, 13 m.	lät alla: f. 8, 47 m.
10 — — —	— 3, 28 — — —	— 8, 32 —
20 — — —	— 3, 48 — — —	— 8, 12 —

VIII. August.

31 päiwa.

Põimo: ku.

Oh tennagem nüüd Jummalat, ke meil om armo andnu, nint
fittem põimo Jēfandad, et põld om wijsa landnu. La saap meid
fa, iks armoga, weel eddispāidi toitma, nint allale meid hoitma.

1 Redi	Petri wang.	
2 Poolp.	Moseš	lāt
10. P. v. Kolm. p.	Jerusalemme-lina ärrahäetaminne.	Luuk. 19, 41—48.
3 Pühhap.	August	
4 Eesp.	Eleafar	● f. 11, 20 m. ds.
5 Idisip.	Dšwald	
*6 Kolmap.	Krist. ärrafell.p.	jälle pilwitseš,
7 Neljap.	Tinno	wihm.
8 Redi	Kotlip	
9 Poolp.	Roman	
11. P. v. Kolm. p.	Wariseer ja müütnik.	Luuk. 18, 9—14.
10 Pühhap.	Lauritse p.	
11 Eesp.	Olga	● f. 10, 57 m. ddd.
12 Idisip.	Klara	
13 Kolmap.	Ello	jahhe pitne
14 Neljap.	Eusebiuš	
*15 Redi	Rõa Maria p.	käup.
16 Poolp.	Išaak	
12. P. v. Kolm. p.	Keleto ja kõrweto inneminne.	Mark. 7, 31—37.
17 Pühhap.	Henning	wahhel
18 Eesp.	Lena	pāiwaš
19 Idisip.	Sebalb	
20 Kolmap.	Vernart	● f. 3, 21 m. hom.
21 Neljap.	Rut	
**22 Redi	Wilipert	paiste.
23 Poolp.	Zatkeuš	pitne.
13. P. v. Kolm. p.	Hallelif Samaritilinne.	Luuk. 10, 23—37.
24 Pühhap.	Päartle p.	jahhe,
25 Eesp.	Ludwik	utsone
26 Idisip.	Natalia	
27 Kolmap.	Jeppart	● f. 4. p. f.
28 Neljap.	Augusta	
*29 Redi	Jani pā mah.l.p.	marro
**30 Poolp.	Penjamin	tuul.
14. P. v. Kolm. p.	Kümme piddalitēbbist.	Luuk. 17, 11—19.
31 Pühhap.	Rebekka	
1 Augustil tõssep päiw:	f. 4, 14 m.	lāt alla: f. 7, 46 m.
10 — — — — —	— 4, 37 — — —	— 7, 23 —
20 — — — — —	— 5, 2 — — —	— 6, 58 —

IX. September.

30 päiwa.

Mihkle: ku.

Kif om nüüd, Jummal, poimetu, meš lassit kaskwada; sa
tulit, meš me palleinu; sis kule tenno fa.

1 Eesp.	Egidius	pilwitse ilma;
2 Idisip.	Elisa	● f. 7, 49 m. hom.
3 Kolmap.	Perta	
4 Neljap.	Meuš	wihm,
5 Redi	Natanael	fellelas
6 Poolp.	Mango	
15. P. v. Kolm. p.	Mammona orjusfest.	Matt. 6, 24—34.
7 Pühhap.	Regina	waa selge ilma.
*8 Eesp.	Mar. sündim. p.	
9 Idisip.	Pruno	Güggis allustap.
10 Kolmap.	Costenes	● f. 3, 18 m. p. f.
11 Neljap.	Kerhard	
12 Redi	Sirus	mõnne
13 Poolp.	Ann	
16. P. v. Kolm. p.	Käsjanaise voig Maini linast.	Luuk. 7, 11—17.
*14 Pühhap.	Nisti üllend. p.	wihma
15 Eesp.	Nikodemuš	
16 Idisip.	Bina	hopi
17 Kolmap.	Lambert	
	(3. Kwat. p.)	● f. 6, 6 m. ddd.
18 Neljap.	Tituš	
19 Redi	Werner	tassane wihm.
20 Poolp.	Madde	
17. P. v. Kolmain. p.	Weetōbbine.	Luuk. 14, 1—11.
21 Pühhap.	Matteuše p.	pilwine;
22 Eesp.	Moriš	
23 Idisip.	Hosea	illusa süggise
24 Kolmap.	Jani samisse p.	● f. 10, 58 m. ddd.
25 Neljap.	Kleomas	
*26 Redi	Jani oppetaj. p.	ilma,
27 Poolp.	Udo	
18. P. v. Kolm. p.	Suremb kask sādusšen.	Matt. 22, 34—46.
28 Pühhap.	Wenzel	nint waggatse.
29 Eesp.	Mihkle päiw	
30 Idisip.	Hironimus	
1 Septembril tõssep päiw:	f. 5, 32 m.	lāt alla: f. 6, 28 m.
10 — — — — —	— 5, 54 — — —	— 6, 6 —
20 — — — — —	— 6, 19 — — —	— 5, 41 —

X. Oktober.

31 päiwa.

Wina, fu.

Talwe wasta norpeste, päiwakeste rühkwa, tule kõrwast puh-
huse, ilmakeste jahkwa. Ni ka minno ello päiw, nink kiti kurbus
nink kiti wain, surma talwen lõpwa.

1 Kolmap.	M. Kait. ja eenp. p.	
2 Neljap.	Wolrad	● f. 6, 13 m. ödd.
3 Redi	Jairus	
4 Poolp.	Pranz	pilwine; pakso

19. P. p. Kolm. p. Põimo-pühha.

5 Pühhap.	Põimo-pühha	utso;
6 Eesp.	Wides	ilma lāwa
7 Idissip.	Simson	jahhedas.
8 Kolmap.	Sirak	
9 Neljap.	Taat	
10 Redi	Wai	● f. 10, 48 m. hom.
11 Poolp.	Purkart	

20. P. p. Kolm. p. Sajarewa. Matt. 22, 1-14.

12 Pühhap.	Walwrid	
13 Eesp.	Albreht	öfel fangetas;
14 Idissip.	Kai	
15 Kolmap.	Hedwig	nāutap lund.
16 Neljap.	Kallus	
17 Redi	Emil	
18 Poolp.	Lukas p.	● f. 7, 44 m. hom.

21. P. p. Kolm. p. Kierko-ussu parrandamisse pühha.

19 Pühhap.	Kierko-ussu par. p.	
20 Eesp.	Wendelin	tulitse,
21 Idissip.	Ursel	jahheda,
22 Kolmap.	Katta	nink
23 Neljap.	Sewerin	
24 Redi	Salome	
25 Poolp.	Krispin	● f. 6, 1 m. hom.

22. P. p. Kolmain. p. Karmwal sullane. Matt. 18, 23-35.

26 Pühhap.	Lisa	
27 Eesp.	Teets	pilwitse
28 Idissip.	Simon Juda	
29 Kolmap.	Hels	ilma.
30 Neljap.	Upsalon	
31 Redi	Wolfgang	

1	Oktoberil tõssep päiw: 6, 47 m.	lāt alla: f. 5, 13 m.
10	— — — — — 7, 9 — — — — —	— — — — — 4, 41 —
20	— — — — — 7, 34 — — — — —	— — — — — 4, 26 —

XI. November.

30 päiwa.

Märdi: fu.

Meist tana Jõsand nüüd kiti hädä ärra, so pühha waim ucid
ärra jätto perre. Las kawwen me mant kallist aiga olla, nink
bnsusses kiti asja meile tulla.

1 Poolp.	Pühhide p.	● f. 7, 16 m. hom.
----------	------------	--------------------

23. P. p. Kolm. p.	Tatfina rahha.	Matt. 22, 15-29.
2 Pühhap.	Hengide p.	pilwine.
3 Eesp.	Nahum	öfel
4 Idissip.	Ott	fangetas.
5 Kolmap.	Enno	lumme
6 Neljap.	Linnert	rätso.
7 Redi	Esau	
8 Poolp.	Aleksandra	

24. P. p. Kolmain. p. Jairusse tütar. Matt. 9, 18-26.

9 Pühhap.	Teodor	● f. 7, 58 m. hom.
10 Eesp.	Martin Lutter	
11 Idissip.	Martin piiskop	kilm
12 Kolmap.	Jonas	lāt kõrwambas.
13 Neljap.	Paap	lummi.
14 Redi	Widrik	
15 Poolp.	Leopold	

25. P. p. Kolmain. p. Hiernus ärrahäetamisse luggu. Matt. 24, 15-28.

16 Pühhap.	Annit	● f. 8, 25 m. ödd.
17 Eesp.	Hugo	
18 Idissip.	Esra	talwe: ilm;
19 Kolmap.	Elisabet	
20 Neljap.	Amos	talwe: tee.
21 Redi	Mar. ohwerd. p.	
22 Poolp.	Abbas	

26. P. p. Kolm. p. Koolnuide mälletusse pühha.

23 Pühhap.	Kooln. mället. p.	● f. 2, 3 m. p. f.
24 Eesp.	Jossas	
25 Idissip.	Katrina p.	Suur kilm;
26 Kolmap.	Konrad	
27 Neljap.	Pabbo	umb tawas.
28 Redi	Künter	
29 Poolp.	Meinhart	

1 Krist. tullem. p. Kristusse siisetull. Jerus. Matt. 21, 1-9.

30 Pühhap.	Andresse p.	● f. 11, 22 m. öf.
------------	-------------	--------------------

1	Novembril tõssep päiw: f. 8, 2 m.	lāt alla: f. 3, 58 m.
10	— — — — — 8, 21 — — — — —	— — — — — 3, 39 —
20	— — — — — 8, 30 — — — — —	— — — — — 3, 21 —

XII. Tezember. 31 päiwa. Tälwiste: pühha ku.

Kui pea kaup ello aig! jo otsan om se ajastaig. Mi pil kui ta meil eesmäit ndus, ni pea temma arw saap täus.

1	Geßp.	Arnolt	tibbe
2	Edißip.	Kärßna	
3	Kolmap.	Kola	Edim
4	Neljap.	Varba	
5	Nedi	Sabina	nint
6	Poolp.	Nigola p.	
2.	Krist. tullem. p.	Wiimse-päiwa tähhe.	Lut. 21, 25—36.
7	Pühhap.	Tonni	piltwine;
8	Geßp.	Maria sam. p.	
9	Edißip.	Rudolv	9 f. 4, 36 m. hom.
10	Kolmap.	Judit	Talw allustap.
11	Neljap.	Boldemar	Pühhem päiw.
12	Nedi	Otrilia	
13	Poolp.	Luzia	tuline külm; lät
3.	Krist. tullem. p.	Jaan wangi-tornin.	Matt. 11, 2—10.
14	Pühhap.	Nikasiuß	läppele;
15	Geßp.	Hip	
16	Edißip.	Johanna	Of. 8, 22 m. hom.
17	Kolmap.	Lazarus	
18	Neljap.	Kristow	(Kwat. 4. p.) lummi nint
19	Nedi	Lot	tuißf.
20	Poolp.	Abraham	
4.	Krist. tullem. p.	Jani tunnistus.	Jan. 1, 19—28.
21	Pühhap.	Toma p.	
22	Geßp.	Peata	Q f. 11, 56 m. df.
23	Edißip.	Tohwre	
24	Kolmap.	Adam, Ewa	umb taiwaß;
25	Neljap.	1. Tälwiste püh.	
26	Nedi	2. Tälw. pühha	lumme sabdo lät
27	Poolp.	Evangel. Jaan	
V. p. talw. p.	Simeon ja Hanna.	Luc. 2, 33—40.	
28	Pühhap.	Ilmsüta lastep.	
29	Geßp.	Noa	ful
30	Edißip.	Tawid	● f. 6, 5 m. ödd.
31	Kolmap.	Silweßer	lale.

1	Tezembril tößep päiw:	f. 8, 49 m.	lät alla:	f. 3, 11 m.
10	—	—	—	—
20	—	—	—	—

Ajastaja aja.

- 1) Kewwaj allustap 8mal Martsil, f. 8, 6 m. ödd.
- 2) Sumwi allustap 9mal Jani-ku päiwal, f. 5, 12 m. ödd. Sis om meil kigepikkemb päiw.
- 3) Süggis allustap 11dal Mißkle-ku päiwal, f. 7, 13 m. e. f.
- 4) Tälw allustap 10dal Tezembril, kel 12, 35 m. läst öfel. Sis om meil kigelühhem päiw.

Päiwa- ja ku-warjotamisse.

Sel aastal sawa 6 warjotamist ollema, 4 päiwa- ning 2 ku-warjotamist; ent neist sawa enne 2 meie man nättus, 1 päiwa ning 1 ku-warjotaminne. Se nättaw päiwa-warjotaminne om sel 6 Juli kuu päiwal; ta allustap kel 4 ja lõppeb pärrast kel 5. Üts kolmandik päiwa saab warjotetus sama. Se nättaw, ning ülleäldne ku-warjotaminne om sel 25 Januari kuu päiwal; 21 minnutid ütte pääl om temma allustus, ja 53 minnutid pärrast kel 3 temma lõppetut, öfel.

Kerko-, Kromo-, ning mõnne mu pühha.

Januari kuun.

1. Wastse ajastaja pühha, ning Keiserlikko Surewõrsti Prowwa Helena Pawlowna sündimisse pühha.

6. Kolme tunniga pühha.

Webruari kuun.

2. Rüündle päiw.
7. ja 8. Redi ning poolpäiw enne lihha heite.
19. Palwe kolmapäiw.

Martsi kuun.

23. Maria kulusamisse pühha.
27. 28. ja 29. Suur neljapäiw, suur redi ning poolpäiw.
30. ja 31. Kristusse ülestõõsemisse pühha.

Aprilli kuun.

1. 2. 3. 4. 5. Kristusse ülestõõsemisse pühha terve nädal.
17. Keiserlikko Surewõrsti ning Ironiperrandaja Aleksandri Nikolajewitsi sündimisse pühha.
21. Sure Keisri Prowwa Aleksandra Weodorowna nimme pühha, ning Keiserlikko Surewõrsti Preili Aleksandra Nikolajewna nimme pühha.

Mai kuun.

8. Kristusse talwaminnemisse pühha.
9. Niggola päiw.
18. ja 19. Suuwiste pühha.

Juni kuun.

24. Jani päiw.
25. Sure Keisri wallitseja Erra Nikolai Pawlowitsi sündimisse pühha, ning Keiserlikko Surewõrsti Preili Aleksandra Nikolajewna sündimisse pühha.
29. Petre päiw.

Juli kuun.

1. Sure Keisri Prowwa Aleksandra Weodorowna sündimisse pühha.

Augusti kuun.

6. Kristusse ärraselletamisse pühha.
15. Maria taiwaminnemisse pühha.
22. Sure Keisri Wallitseja Erra Nikolai Pawlowitsi Kronimisse pühha.
29. Jani pä mahhalõmisse päiw.
30. Keiserlikko Surewõrsti ning Ironiperrandaja Aleksandri Nikolajewitsi nimme pühha, ja Keiserlikko Surewõrsti Preili Olga Nikolajewna sündimisse pühha.

Septembri kuun.

8. Maria sündimisse päiw.
14. Nisti üllendamisse päiw.
26. Jani oppetaja päiw.

Oktoabri kuun.

1. Maria kaitsminne ning eenpalleminne.
5. Põimo pühha.
19. Kirko-ussu parrandamisse pühha.
22. Maria kojo pühha Kasani linan.

Novembri kuun.

20. Sure Keisri Wallitseja Erra Nikolai Pawlo-witsi Ironi päle samisse pühha.
21. Maria ohwer.
23. Koolnuide mälletusse pühha.

Dezembri kuun.

6. Niggola pälv. — Sure Keisri Wallitseja Erra Nikolai Pawlowitsi nimme pühha.
25. 26. Kristusse sündimisse pühha. — 25. püh-pändetas ka mälletus, kuis weenerlik sai päste-tus Prantsusse sõawäe hulgast.

Meie sure Keisri Erra sugguwõssa.

Nikolai I. kige Wennerigi üllembwallitseja ja Keiser, nink Pola-maa Kunningas, om sündinu 25dal Junil 1796.

Aleksandra Weodorowna, Wenne-ja Pola-ma Keisri-ja Kuninga-prowwa, Preisi-maa Kuninga tüttar, om sündinu 1el Julil 1798.

Meide latse:

1. Aleksander Nikolajewits, Zesarewits, Suurwürst ja aujärje perrandaja, om sündinu 17dal April 1818.
2. Konstantin Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 9mal Septembril 1827.
3. Nikolai Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 27dal Julil 1831.
4. Mihhael Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 13mal Oktobril 1832.
5. Maria Nikolajewna, Suurwürsti-prowwa, om sündinu 6dal Augustil 1819; laulatetu se Herzogi Erraga Maksimilian von Leuchtenberg.
6. Olga Nikolajewna, Suurwürsti-prelli, om sündinu 30dal Augustil 1822.
7. Aleksandra Nikolajewna, Suurwürsti-prelli, om sündinu 12dal Junil 1825.

Keisri welli:

Mihhael Pawlowits, Suurwürst, om sündinu
28mal Januaril 1798.

Temma prowwa om:

Helena Pawlowna, sündinu 28mal Tezembril
1806.

Neide latse:

1. Maria Mihhailowna, Suurwürsti-prelli,
sündinu 25dal Webruaril 1825.
2. Elisabet Mihhailowna, Suurwürsti-
prelli, sündinu 14dal Mail 1826.
3. Katarina Mihhailowna Suurwürsti-
prelli, sündinu 16dal Augustil 1827.

Reisri sössare:

1. Maria Pawlowna, Saksen-Weimari-maa
wakkitseja Karl Widißki prowwa, sündinu 4dal
Webruaril 1786.
2. Anna Pawlowna, Hollandi-maa troni per-
randaja Willemi prowwa, sündinu 7dal Januaril
1795.

Lada-piddamisse pdiwa.

- Januari-ku, 7dal: Tarto-linan suur saksa laat, 3 n.
Küündle-ku, 2el: Willandi-linan suur saksa laat, 8 p.
— Wörro-linan, 1 p.
22el: Wörro-linan suur saksa laat, 8 p.
Jüri-ku, 3dal: Willandi-linan, 1 p.
Jehhe-ku, 9mal: Niggola laat, Wööbsun, Wenne
piri pääl.
Jani-ku, 23el: Jani laat, Willandi-linan, 2 p.
26dal: — — Wörro-linan.

27dal: — — Walga-linan.

29mal: Petri laat, Tarto-linan.

— — — Tarwaste moisan.

Haina-ku, 2el: Karsti moisan.

20dal: Perno-linan, suur saksa laat, 3 n.

Poimo-ku, 10dal: Lawritse laat, Moskatzen, Pölwa-
kühelkonnan.

— — — Walga-linan.

15dal: Helme moisan, 2 p.

27dal: Waste moisan, liggi Willandi-
lina.

29dal: Killinga moisan, Saarde kühel-
konnan.

Mihkli-ku, 2el: Abja moisan, Halliste kühelkon-
nan, 2 p.

4dal: Sindi moisan, Torri kühelkon-
nan, 2 p.

— Sahhari laat, Räppinal, 2 p.

6dal: Tafeberi moisan, Helme kühel-
konnan.

8mal: Kastna moisan, Töstama kühel-
konnan.

8mal: Pölwa kiriko man.

— Rõuge kiriko man.

— Tartun.

10dal: Mõnniste moisan, Hargla-kühel-
konnan.

— Öldre moisan, Helme kühelkon-
nan.

13dal: Perawerre moisan, Jagupi küh-
helkonnan.

14dal: Krawi laat, Krawi kõrtsi man,
Wanna-Anzmoisan, 2 p.

- Mihkli-ku, 15dal: Põdzamaal, 2 p.
 16dal: Kirrepi laat, Kirrepi sure tee
 kõrtsi man, Rõngo kihhelfonnan.
 18dal: Audro moisan.
 20mal: Wendra moisan, 2 p.
 21el: Sanna moisan, Rõuge-kihhel-
 konnan.
 24dal: Mihkli laat, Willandi-linan, 2 p.
 25dal: — — Wõrro-linan.
 29mal: — — Tartun, 2 p.
 — — — — Walgan, 2 p.
 — — — — Rawwanurme laat, Wastfelinan,
 2 p.
 Wina-ku, 6dal: Luutsnikin, Roggosi karja-moi-
 san, Rõuge-kihhelfonnan.
 — — — — Tarwaste moisan.
 10dal: Rão moisa laat, Pillistwerre-kih-
 helfonnan.
 15dal: Lustiwerre moisan, Põltsamaa-
 kihhelfonnan.
 — — — — Orriko laat, Orriko moisa kõrtsi
 man, Ramja-kihhelfonnan.
 Märtne-ku, 10dal: Mustwee-kullan, Torma-kihhel-
 konnan, Peipse rannan.
 — — — — Wõrro-linan.
 Talswiste-ku, 6dal: Wõõbsun, Wenne piri pään,
 Rappina-kihhelfonnan.
 27dal: Walga linan, suur saksa laat, 8 p.

Lina : wahhe.

Tartust om Narwa	186 $\frac{1}{2}$ wersta.
— — Peterburi	324 —
— — Tallina, Põltsama kaut, .	186 —
— — Walka	82 —
— — Wolmeri	132 —
— — Riga	240 —
— — Perna, Helme-moisa kaut, .	180 —
— — Willandi, Rõngo kaut, .	99 —
— — Wõrro	65 —
— — Petseri	109 —
— — Pihkwa	165 —

Jama : wahhe.

Tartust Narwa.

Tartust Jaggawerre jama	23 wersta.
Jaggawerrest Torma	23 $\frac{1}{2}$ —
Tormast Minnafi	25 $\frac{3}{4}$ —
Minnafist Ranna-Pungerjale . . .	14 —
Ranna-Pung. Wäiko-Pungerjale .	26 $\frac{1}{2}$ —
Wäiko-Pung. Jõhwi	21 —
Jõhwi Wokka	12 —
Wokkast Waiwara	18 —
Waiwarast Narwa	22 $\frac{1}{2}$ —

Tartust Riga.

Tartust Udderna	26	wersta.
Uddernast Kuigaste	24 $\frac{1}{2}$	—
Kuigastest Tõlliste, ehk latre jama	22 $\frac{1}{2}$	—
Tõllistest Kulpi	18 $\frac{1}{2}$	—
Kulpist Trentsi	21 $\frac{1}{2}$	—
Trentsist Wolmeri	20	—
Wolmerist lenzi	19	—
lenzist Kaupa	22 $\frac{1}{2}$	—
Kaupast Englandi ehk Raggosi	20 $\frac{1}{2}$	—
Englandist Hilkenswäri, ehk Parwejama	19 $\frac{1}{4}$	—
Hilkenswärist Neuermüli	14 $\frac{1}{4}$	—
Neuermülist Riga	11	—

Wolmrist Perna.

Wolmrist Ranzo	23 $\frac{1}{2}$	wersta.
Ranzust Ruhja	22 $\frac{1}{4}$	—
Ruhjast Moiseküllä, ehk laatre	21 $\frac{3}{4}$	wersta.
Moiseküllast Killingi	23 $\frac{3}{4}$	—
Killingist Surri	19 $\frac{1}{2}$	—
Surrist Perna	18 $\frac{3}{4}$	—

Piikwa te.

Kulbi jamast lipsi	21 $\frac{1}{2}$	wersta.
lipist Mõnniste	21 $\frac{1}{4}$	—
Mõnnistest Sanna	28 $\frac{1}{2}$	—
Sannast Wõrro	29	—
Wõrrust Wastfelina	27 $\frac{1}{2}$	—
Wastfelinast Petseri	16 $\frac{1}{2}$	—
Petserist Isporsti	21	—
Isporstist Korli	17	—
Korlist Piikwa	18	—

L a n l.

Tallo: rahwa saisu seft.

Wiis: Mes Jummal teep, om häste tett?

Ma kitta omman saisu sussen
 So, armas Jäsa taiwan,
 Kui ella ma ka waisus sussen
 Nink saggest suren waiwan.
 So käst om een,
 Et palge heen
 Me omma leiba söme.
 On meil, kui sedda teme!

2. Mo tõ, mes ma so peljun te,
 Wõip pattu eest mo hoita,
 Maad keelda kurja himmule,
 Et se ei sa mo wõita.
 Tõ sunnip mo,
 Et holetu
 Ma ei wõi perra-jätta,
 Mes parral ajal tetta.

3. Ja, selle tõ man wäljan saäl
 Jks ollet mull' kui lähhem
 Sa, Jummal, — kaet minno päl:

Ma tunne saäl so ennämb.
 So taiwa al,
 So filmi al
 Ei tohhi kurja tetta,
 Ei melest sinno jätta.

4. Mul allati om filmi een
 So wäggi, tarkus, heldus
 Sen ülespidamisse tõdn,
 So' armo hole selgus.
 Kik kulutap
 Nink tunnistap
 Ja näidap mulle sinno,
 So pole tõstap minno.

5. Kuis selgeste ma näe ka,
 Et kik mull' and so kässi!
 Ei wõi ma eal mõttelda,
 Et hennel' sa kik essi.
 Ei minno käen, —
 So armo wäen
 Om siggidus — sa kannat
 Hoolt, nink, mes tarbis, annat.

6. Ent siski om mul sult se aww,
 Maad wilja-kandjas tetta;
 Ei tühjas ja mo hoo! ja nõuw,
 Ma õnnistust sa wõtta.
 Kui külw om hä,
 Ma lootma ja,

Et sigginep kik häste
 Nink zirbil tõdd saap tõeste.

7. Nink kuis sa minno awwustat,
 Et sa mo waiwa läbbi
 Maad, lina toidat, õnnistat,
 Neil' sadat mittund abbi!
 Ei olle tõest
 Ma sinno käest
 Siin ilman halwas tettu,
 Ent rohkest awwustedu.

8. Ni te ma tõdd so orjussen,
 Nink palka so käest oda,
 Kui ma iks käu so peljussen
 Nink sinno päle loda.
 Ja wimate
 Sa tõtteste
 Mo wõttat päle waiwa
 Siist henne mannu taiwa.

F. S.

Tallorahwa maja-piddaminne.

Hatwaste petu nink waisid. tallo-assemid näeme, parrako Jummal! wäga saggede. Mit-man paigan om waiste nink kehwa tallude arw suremb kui hä nink nõuka tallude arw. Särane fant tallo om jo kawwest tutta ommist laggonuist nink kolkowajanuist honist, mes offast kakkenu kattussaga, ehk kohhalt ilma kattusseta omma, korrato aija nink kassimata murroga, kun põllo-tõ riista põhho- nink assu-hunnikide al weddelewa. Sääal nättas latši pool allaste mušta, ärrakakkenu hamme wäel istwat; zea zongwa murro; kairw om sisfesaddanu nink kolkowajonu nink wäikessen kartohwli- nink oa-aijan omma loma haina sisse ärrauppunu. Üts ossa nurme om puusta; rda omma arwa nink wäiko päijega, kaste- nink robbi-hainatse nink kahro-karatse; tõu-willi om häddast haina sisseft nätta. Kessa-nurme pääal om perremees omma wäikesse kõh- heto hobbese polel sõdmajal (prokosti ajal) eest wallale lastnu, et se kaugamba adra een ei jõw- wa hõljuda. Sääal närrip sis se jõwweto ellai põllo weren haina nink perremees om seni kõt- tuli maan; — mõts-maa omma ammust ajast

paljas ajetu nink sääal ei olle muud nätta kui pal- jast nink ärralahjonu sõtu; nidu omma mätlig- gatse nink paijo-wõssoga ärrakassunu. Suggi- sel ei jõwwa perremees ennamb kui ennege ütte wäikest ossa ommast wõllast walla-magazini ärra- masša. — Eggauts tijap, mārane õnneto ots säratse majapiddamissele, nink mes suur kahjo sest mõisale nink walla-loggodussele tullep, ja kuis õnneto säratside waiste perremeeste nink neide naište ja laste ellofõrd nink põlw om. Ent mes ütlep kül üts särane perremees omma waisusse si ollewat? — Temma ütlep: mul es olle üttege õnnie ei ka kõrdaminnemist; mulle tullu üts wilja-hukkaminneminne tõise perran; mõisa orjus olli ülli suur nink ränk, ja temma kaibap weel mu willitsuste ülle. Ent selle wasta kostetas tälle: „sinna ollet mõistmatummal nink rummalal wisil majapiddanu; sinna ei olle omme nurmi ni kõrraperrast nink sel ajal harrinu, kui sündi; suggisel ollet sinna üttest ladast tõiste hulknu nink neid hobbesid, mes sinna ommast effast perrandasid, ni kawwa tõiste wasta ärra- wahhetanu, kunni sulle üts wanna hobbese-kont kätte jaije; — sinna ollet ajastajal häddast kum- nedat jaggo ommast nurmest wäitanu.“

Ent lakkem tük maad eddesi, et meije ülle ütte häste petu tallo-maja näggemisseft wõisse rõmo tutta. — Kui meije ülle ütte tassatse nink figest wõssust puhhastedu nidu ollime lannu, mes pääal ennege mõnni-pu arwaste siin nink sääal

sais nink mõnne kõrraperrast kattetu haina: kuni nätta olliwa, tullime ütte pakku nink hāste hoi-jetu warriko weerde, mes mõllembal pool teed nite weren olli. Meije saime nüüd nurmi weer-de. Sāal rõmust meije silmi üttel pool teed üts rōa-nurm, mes ligest hainast puhhas olli, nink paksube ja lihhawast olli kaswanu; tōisel pool teed nāime ütte tuggewat jullast kolme rammo-litse hobbesege kessanurme āestawat, nink tūl maad kawwembal ütte tōist kätte kōiwa hārijaga kōndwat. Sāal nāime ka henne een sedda tallo essi. Üts kōrge, kōiwa nink kōwalinne aid joost nelja kanti umbre ütte sure platsi, mes pāal tallo murro, aija nink kopli omma. Sāal pool selle platsi kalde pāal olli üts illus, holelik-kult puhhastedu mõtsa kaswandil hā hainaga, mes wassikide nink hobbeste koplis prugiti. Māe pool kaswandikku tallo pole minnen olli üts uipu-aid, mes amma wārrajani kōundi tāis mehhilaste tarru (pakke); kurrat pool wārrajist olli aid weren üts pik hummala-aid. Selle uipu- nink hummala-aijaga joost tallo murro, üts puhtalt petu hājendaw (hainane) plats, kōlko. Kui meije wārrajide liggi saime, tuli meile üts suur hāste toidetu karri nink kaunis noorde ellajide hulk wāsta, mes üts karja-pōis-kenne nink üts tüttarlats, mõllemba perre-mehhe latse poig nink tüttar, mõtsa aijewā; sel poiskessel olliwa puhta riōwa sāljan, pā suitu nink katteliskus kāen, mes sissest temma, kunni

karri rahholikkult sōije, pāhha opse. Temma wōt kōbbara pāast nink terret sōbralikult, ni-sammute ka se tüttarlats kel sul kāen olli kud-dada. Meije wōttime neide terretamist wāsta nink kūsseme: kas perremees kōddun om? Memma kostsiwa: esakenne om kōddun maja tō-man; teije lōiwate tedda tōisel pool tarret. Meije nāime sedda tarret, mes üts suur tallo-hone illusa silleda kattussega om; kesset sedda honet om pōhja (senits), ütten orsan hagganik, tōisen orsan rehhe-tarre ello-kambride nink eesit-sega. Umbre maja nulgā minnen nāijeme perre-naise eesitse lāwwe een pengi pāal isiwat nink last immetawat, kās wannembat last temma kōrwal māngwat nink essa pōllo-riistu parran-dawat. Meije terwitamist wōeti sōbralikult wāsta; perrenaise sōnna pāal tulliwa meile latse wāsta nink lōiwa meile kāt. Meije olle-me, armas perremees, teije kullamehhe (naabri) waisest tallust kurbā sōamega sija tulnu, üttime meije, et meije teije hā ellamisse kōrre, teije hole nink ussindusse nink nōuka tallo nāggemissfest omma meelt wōis rõmustada. Selletage meile ommete lige eddimālt ārra, kost se suur wahhe teije ellamisse waijel tullep, kunna ommete selle tallo ma mitte parremb ei nāu ollewat. Sedda sellerust, wāstas perremees, wōite teife essi hen-nele anda. Waisus nink willitsus omma nūst-lusses, kui tallomees Jummalā kāsso, mes üt-lep: omma palge heen peat-sinna omma pōl-do

harrima, ei täüda. Kos sedda kasko kuultas
nink holelikkust ja ussutawalt iks täüdetas, saäl
õnnistap Jummal tööd nink waiwa, esherra-
likkust weel sis, kui fik perramõtlemissa nink
mõistussaga ettewõetas nink sedda, mes Jum-
mal om andnu, kõrraperralissel wisil nink par-
raussi prugitas ja kokkohojetas, ni et hädda
ajas mõnd tenga wõip paigale panda nink ka
weel middage ülle jada, minnaga waist lähhem-
bat wõip arwitada. Teije ollete sis kül, ar-
mas perremees, ütlime meije, ommal wisil õn-
nelik nink rahhul omma ello-põlweaga? Misper-
rast es peas minna rahhul ollema, koste temma.
Eggapäiw tenna minna Jummalat temma õn-
nistusse, armo nink heldusse eest. Raege, siin
om minno abbikaas, minno tö ussutaw abbi-
linne, minno holelik perrenaine nink minno ter-
we nink priiske laste emma. Minno wannemb
poig nink wannemb tüttar omma mul jo sullase
nink näütsiko eest, ja omma wirga, sõnnakuulja
latse. Karja man näite teije kats tõisi minno
latst, se mulle ka jo abbiis omma nink minnule
rõmo tewa, nink siin kaswawa ne tõise armsa
latsekesse. Eggapäiw olleme fik sõdetu nink —
tenno olgo minno naisese, — kõrraperrast rõi-
wil nink egga ajastajaga kaswap minno hä nink
warrandus. Ent kuis ollete teije nisuggust
mõistust sanu, küsseme meije; kes om teid oppe-
tanu, ni targalikult fik ettewõtma? Se om,
koste perremees, minno wannambide oppussest

nink manniksussist tulnu, et minnule tö, kõrra-
perralinne wiis nink Jummal-pelg jo latse east
armsas nink kallis latsiwa. Me waa wannamba
elliwa jummal-pelglikkust nink juhhatiwa ka
meid, omme latsti, se pole. Mi olle minna sis
ka omma firriko-oppetaja oppussi meelde pandnu
nink sõamette wõtnu; olle mõistlikku nink oppe-
tetu rahwa nõuwo nink oppetamissi tähhele-
pandnu. Rige ennambast olli mulle hä maja-
piddaminne mõisan eenkirjas nink minna olle
omma mõisa-herra hääd nõuwo nink oppetamist
wastawõtnu nink selle perra tennu. Kas tah-
hate wahhest nätta, kas minna omma ammeti
tööd mõista, nink minnoga weidi miina, minno
majapidamist kaema? Meije wõttime temma
kutsmist hämelega wasta. Meije kaijeme ümbre
jõri: maja hone olliwa fik hään kõrran, hä
kõwwa kattussaga; põllo-harrimisse riista,
suuwe; nink talwe-sõidoriista olliwa warjo al
paigal, pu nink haggo häste rita pantu; tahra-
aid olli kesset lautu nink kõlgusid kõwwa warra-
jaga, selle kõrwal üts suur hunnik turbid nink
mulda (maad), nink tõine hunnik samlid nink
pu-lehte (puslehesid), tõprille allalautada. Mä-
rast suurt rõmo tusime rige selle näggemisse man.
Rõõmsa melega kaijeme ka temmaaidu, kun
kapsta, kalli, oa, kannepi nink mu aija-willi
lihhamaste kaswiwa. Perran sedda latsime
warrajist wälja nurme päle nink näime saäl
põlde paksu wiljaga. Meije es tija, koshhe pole

meije ebbimäst omme filmi piddime käändma; tallo langa olliwa fik tōine tōise kōrwal nink teiwa rōmo filmile nink sōamelle. Üts pōld olli jāmme fattedlatse kēwa, — tōine Türgi, kara, kolmas linna, neljas kartohwilde al, mes ütteleijun ölin mahhapantu, lihhamaste kaswen mustetiwa nink walge häälmidega kattetu olliwa, ni et maad lābbi es paista. Neide pōlde kōrwal olliwa kats ristik-haina mood, minkist üts rōa nurmes olli künnetu nink ästedu, tōine pakso ristik-haina al tōise niitmisse tarwis hoijetu. Meije es wōi omma immespannemist nink rōmo peta; meije wōttime perremehhe kääst kinni, temma näggi neid rōmo-pissarid, mes meije filmist josiwa; ka temma filmi tulli wessi. Meije kajieme waiklikkust tōine tōise päle; ent eggauts meist mōist tōise mōttid ärra. Kui meije nüüd tåhhelepennemisse nink rōōmsa melega se armsa perremehhe ellamisse ollime ärrakaenu, lassime taggasi (kōddo-) minnen hennele juttustada, kuis temma se mōtte päle olli tulnu, omma majapidamist sel parrembal wisil kōrda sāda. Temma juttust meile, mes teije siin kulete. Minno essa olli ušsin nink kōkkohoitja perremees. Jummal olli tålle paljo latši andnu nink temma teggi ammak omma kōrge wannaußeni meijega wōito tōōd. Mehhilaste piddamine, hummalide soetamine nink tōpra kaswatamine lāts tål hāste kōrda; sellega saat temma hennele hāād rahha, mes hainu nink ölgi (nappu) ostmisses saije pru-

gitus; sest tulli sis, et temma eggal ajastajal omma nurme ülle nink ülle wōisše wāitada nink rohkeste pōma. Enne temma önnist surma olliwa minno sōssara mehhele; nink ni majast wālja lānnu nink ka mōnni welli olli omma majapidamist muijale assutanu; minnul es olle sis sedda tō-jōudo, mes minno essal olli olnu; minna piddi ka omme wellile nink sōssarille neide perrandusse-jao kätteandma; minno karri nink ka tō-ellajide arw olli sest wāhhamb. Päle se johtuwa minnule mōnne wāikesse önnetusse nink karistusse; sest olli sis minnul, minno naisel nink latšil fige tō nink hole man wāga rasše lābbi sada; fige ennamaste teggi se assi mulle murret, et pōllo wāitamine kawwete es kuni nink hāddast pool nurme saije wāitadu; sest teije tijate jo essi, et meije pōllo-piddamissen, kōs kolm nurme om, kassin jōud om kessa-nurme ülle nink ülle wāitada, kui mitte rohkeste haina-maad ei olle, ehk kui hainu nink ölgi ei wōit osta, nink et kui sedda ei kōhta sata, nurme aiga mōda lahjas lāwa. Se luggu tulli ka minnule. Kurba sōame nink murrega piddi minna magazinist wōlgo wōtma, mes minno essa eal es olle tennu. Ka minno hā herrale es jå minno majapidamisse sandisminneminne teedmata. Temma tulli minno kaema nink kōnnel minnoga minno ellamissest. Temma küsse: melles ei sāe sinna omma majapidamist se hā eenfirja perra, mes minna omma mōisapidamissen anna? Kas

sinna sedda ðnnistust ninf siggidust ei nãe, mes minno ellamissen om ninf m̃aratse rohke p̃õimo mul jãmmes k̃eswi, r̃ũkki ninf h̃ermete polest omma toost ajast, kui minna kartohwlið mahha panne ninf r̃istif-haina k̃ũlwa? M̃õllembide lãbbij sawa p̃õllo ũlli wãga suggulikkus tettus, ninf k̃uis suurt toitusse warrandust ei anna sinnule kartohwli ũtte wãikessẽ ma jao pããlt? K̃uis suurt warrandust t̃õpra sõda polest ei sada sinnule r̃istif-haina nurme? K̃uis paljo parrembaste ei sa sinno karri toidetus, k̃uis ei sa p̃õllowãitamisse nõuw ennambes tettus, mes mannu weel turba, muld ninf samle tulleswa, tahr̃an t̃õprille alla panda. Kui minna temmale se pãle wastatafi, et m̃õisa sedda k̃ũl omma sure j̃õwwoگا w̃õis tetta, ent et ũts wãikenne tallo sedda es k̃õhtas, t̃õrrel minno minno hã herra minno rummala k̃õstusse perrast wãga, ni et mulle suur hãbbi sai. Minna pallesi temma k̃ãest hããd nouwo, k̃uis minna omma majapidamist piddi k̃õrda sããdma. Sedda hããd nõuwo om temma mulle heldeste andnu ninf minna olle holega selle perra tennu. Mes k̃aswo ninf ðnnistust se nõuwo-wõtminne om tonu, ollete teije omme silmiga nãnnu. Minno nurme surus om kolmekũmne m̃õdetu wakka ossa maad. Enne teggi minna kũmme wakka talw- ninf kũmme wakka t̃õu-wilja mahha; nõũd om minnul eggal ajastajal ũttesa wakka ossa talw-wilja, k̃uwwe wakka ossa t̃õu-wilja, kolme wakka ossa kar-

tohwlsde, k̃uwwe wakka ossa r̃istif-haina al, minkest minna kattel ajastajal kolme wakka ossa r̃õa nurmes ũlleskũnna. Wilja nurme omma k̃ũl weide wãhhamba kui enne, ent neide siggidus terri ninf sõda polest om paljo suremb, kui enne. Jãmmist k̃eswist kartohwli-moo pããlt sa minna k̃at̃steistkũmmend semend; r̃ũkkist sa minna kũmme semend, enne, kui paljo olli, sãitse semend. Kolme wakka ossa kartohwli-ma annap minnule fige wãhhambast 240 wakka. Pool sest, se om 120 wakka ehk 360 kũllimetri (kolmandikkũ) om ajastaja pãle wiljal minno k̃õggona perre eggapãiwat̃ses kolmek̃õrrat̃ses sõdmajas, ninf t̃õine pool jããp t̃õpra toitusses ninf sõdm̃ikkũ tarwis. R̃istif-hainu sa minna k̃att̃esat̃õistkũmmend, ja ka m̃õnnik̃õrd k̃at̃skũmmend ninf k̃at̃skũmmend wiis k̃oormat; sellega pea minna fige wãhhambast ũtte t̃õhobbese ninf k̃at̃s kũnni-hãrga ennamb; pãle se om mul suuwel hããd wãrskit sõta lehmile ninf kũnni-hãrjile ninf rohkest haina-maad karja laske. Minno nurmi kange wãitamisẽ man w̃õi minna eggal ajastajal hã tũk maad linna mahha tetta ninf selle hinnaga tassu minna omma kũnninga-masũ ninf soeta hennele, mes minno maja tarwitus sola, kallu ninf rawwa polest om. Nõũd ei olle mul lainuswõ:mist magazinist ennamb waja; minnul om aidan wanna r̃õa-semend ninf hã taggawarra wilja ninf ũts hũlk rahha rendi pãle antu.

Armas tallorahwas! Kas ei olle teil himmo henda säratse hä eenkojo perra säda? Kui teile haäd nõuwo pudup, siis antas teile sedda sõbralikkust mõisa-herradest hämelega. Se, ke sedda juttu om kirjotanu, om walmis, teile hä nõuwo nink oppetamissegaga abbiis ollema; — sest temma om essi nellikümmend ajastaiga mõisa perris piddaja nink temma südda tuikap weel nisamma armust teije wasta, kui enne temma norel eal. Tullewa ajastaja aig-ramatun sate teije jälle temmast midbage kuulma.

Rõmustus kaddonu ommatse surma
ülle.

Mes tõstat sinna leino: haält,
Mo armas, koolja harwa päält,
Et sinno hõim sult lahkunu
Nink surma unnen uinunu,
Et perrato sull' temma ello paik,
Nink temma armo haäl sull' jänu wait'.

2. Sa ikket tedda kurbussen,
Nink ihkat temma korjussen
Weel ütskõrd temma näggemist,
Ja sõbralikku hõikamist,
Nink puhkat: oh, mo hõim ei olle siin,
Ei lõppe sest mo hengen oht nink piin!

3. Sa otsit tedda wälja päält,
Nink hõikat tedda siin nink saält,
Ja pallet: näüda henda mull',
Et ma wõis tenno anda sull';
Oh, kosta mulle ommast kõrgussest,
Nink päästa ni mo sõand kurbussest!

4. Ent asjanda, et kaiblet sa,
Nink hõikat koolnut ohhoga;
Ei kosta ilm sull' middake,
Ei lausu haud ka sõnnake;
Ei kuulta siina sinno kaiblemist,
Ei nätta säält so ikmist, waidlemist.

5. Oh, arwa sõand rahhule,
Nink üllenda meelt taiwate,
Kost usk toop sulle sõnnumid,
Et lõitäs säält so ommatfid,
Ke omma uinunu siin Jõsandan,
Nink wirgunu säält omman Jummalan.

6. So armas hõim ei olle siin,
Ta ello-paif om taiwa liin;
Ent ehk kül engli sarnane,
Om siiski ta so ommane;
Ei olle armo-keüduš kakkatu;
Se surman kindmambast om sõlmatu.

7. Mes mulda pant, om ilma põrm,
Ent kelle perra waidlep arm,
Se om siist taiwa tõstetu,
Nink Jõsa üska päästetu,
Run eaga pissart ärra pühhitas,
Mes siin sen hädäda orrun ikketas.

8. Ka taiwa ello õnsussen
Nink Jõsa palge selgussen

Om sinno hõimo arm nink hool.
Jõs heljumata sinno pool.
Ei olle sult ta südda kånetu,
Ehk temma palge sull' kül pedetu.

9. Ta te-käük olli lõppetet,
Tääl' taiwan koddo walmistet,
Run tääl om waiwast wabbaus,
Tääl' tassutas ta waggauš;
Run temmast oht nink wallo keletu,
Nink surm om ellust ärra-neleut.

10. Sest tõsta omme filmi täält,
Ka kesset koolja haudu päält
Jõs sinna, kun me essa-ma
Nink iggawenne korjus ka;
Run antas rõõmsat jälle-näggemist
Nink Jesu hõlman rahho-hengamist.

11. Säält saap so südda nink so su
Sis wastsest laulust täüdetu,
Jõs kitma omma Jummalat
Nink Jesust, ello Jõsandat,
Kelt surma wäggi ärra-wäretu,
Surm essi uskijill' ellus kånetu.

G. M.

Punnetus, Skarlati tõbbi, Saksa keele Scharlach.

Andsime teile minnewal aastal rõuge tõbbest luggeda ja teame küll, et mõnnigi ninna-tark luggija küsis: „Mis se tühi tarkus siin teeb? Mis selle õppetusest Kalendri sees kassu? Mis ädadaest ennam kõnneleda, mis jo möda on ja ennam taggasi ei tulle? Agga, — otse kui olleksime sedda ette teadnud, — kurjad rõugeid tullid taggasi ja teggid minnewal aastal paljo pahha; lugges siis mõnnigi sedda Kalendri õppetust ehk kaks korda kahhetsedes et ädda enese sü läbbi olli tõusnud.

Tahhame siis selgi aastal jälle ühhest aigusest kõnneleda, olgo luggija meie pärrast wõi mitte, kassulik saab se õppetus ommetigi ollema, mis järrelemõtteleja luggija siin leiab.

Eikus mödalainud aasta sees iggal pool, issearranis laste ulgas, üks wägga kurri tõbbi, mis mõnnes kihhelkonnas pea pool lapsi surretas. Se tõbbi ei olle esimest korda meie maal waid jo ennegi nähtud, agga armaste on ta ni ränk ja ni lajuti olnud kui minnewal aastal.

Agga, — kuida oletusse jures ifka asfi on, — ädda sai ni pea ärraunnustud, kui möda olli; ei wõetud õppetust tulleva aja tarwis. Ei olle tõbbel õiget pärris nimmegi meie Marahwa jures, nimmetasid mõnned tedda wäär-letedeeks, mõnned kaela paistetusseks, mõnned jälle kurgu nuhtlusseks ehk wee-paistetuks, nenda kuida aigus seal ehk teäl nähtaw olli, ilma et olleksid teadnud, et kõik ühhe ja sellesamma tõbbe märgid on, kellest kord se, kord teine ennast rohkem wälja näitab ja waewa teeb. Et nüüd se kurri tõbbi meid üks teine kord mitte ni walmistamatta ei leiaks, wõtgem siis temma kumbeid siin tähhele panna.

I. Kuida sedda tõbbe tunda ja kuida ta wältab.

Se tõbbi ei tulle mitte ühhele ehk kahhele, woid kääb ülle kihhelkonna ja makonnade ning tabbas kõige ennamiste lapsi — ni kui rõuged ja leted — sest et arro üht innimest rahhule jättas agga ka ennam kui üks kord temma peäle ei tulle. Alkaks ennamiste ofsendamissaga; laps on nõrk, pallaw, uimane, nelab raskest ning walloga ja kael on üllewal lõua lube tagga mõlemil poel paistes ja wallutab kui külge putub. Kohhe esimestel, wahhest ka teisil, kolmandamal ehk neljandalal päwal siggiwad punnased täppid esmalt kaela ja rinna peäle ja sedda möda ülle kõige kehha. Need täppid on mõnnikord

nõnda tihti et kõik kehha punnetab. Kui tip-
pub ennast on wälja ajanud, siis wähenewad
wahhest need üllemal nimmetud äddad, agga en-
namiste lähwad naad weel suremaks. Lapse
on kanges pallawusses maas, südda peksab
rängaste, ei tea isse ennesest ühtegi ja affab tihti
jampsiima. Janno on suur, agga wallusa kaela
pärast ei jo hea melega, ehk nuttab kui peab ne-
lama.

On aigus selle wisi peäl päwa wiis ehk
kuus seisnud ja ei olle lapse ello weel wõtnud,
siis tulles suurt kergitust, nahha pind affab
lahknema ja lähheb ärra kui kalla somus, nõn-
da et wahhest, liati kätte külgest, sured tükkid
ennast lahti korawat. Se turib paar päwa ehk
ka paar nädalat. Kui sel ajal last mitte kam-
bris ja külma eest ei oita, siis lähheb ta jälle
aigemaks, on pallew, uimane ja näggo ehk ka
kõik ihho paistetab ülles kui wee rak; ja selle wee
tõbbesse, mis sest sünnib, surewad paljo lapsed.

Agga iggakord ei näita se tõbbi ennast selle-
samma wisi peäl. Esimäi ei olle pallawus ikka
ni suur, laps on mõnnikord terrane, laseb en-
nast ridesse panna ja on ennem jalla peäl kui
sängis. Teiseks on ka kael wahhest wähem ül-
les paistetand ja ei olle ni wallus. Kolmanda-
maks ei olle ka täppid ni selgeste ülles ajanud,
ehk neid on wähe, on ka walfjad ehk agga üris
kest aega nähtawad. Mõnnikord jälle on täp-
pid ni saggedad et kõik ihho kui punnane kallew

ja arwatakse et surest pallawast ni punnetab.
Neljandamaks ei olle ka somustamine iggakord
selgeste nahha. Agga süski on mitto neist
nimmetud märkidest leida, nenda et se mitte ras-
ke ei olle sedda tõbbe lapse jures tunda, kui sed-
da aigust ümberkaudo kuulda on.

II. Mil wisiil lapsi selle tõbbe eest oida.

Se tõbbi affab esite isseenesest, agga on
ta kord tõusnud siis ajab ta külge; tulles laps,
kel tedda weel ep olle olnud tõbbise jure ehk ellab
ta temmaga ühhes perres, siis ei olle naljalt
lota et ilma jääb. Sepärast oide siis igga-
mees omma lapsi, et tõbbistega kokko ei sa.

III. Mis tehha et tõbbi eal wisiil lah- kust.

Ei olle parrako Jummal teist aigust leida,
mis ni suurt murret ja järrelwatamist tahhab
kui se, ja surewad süski paljo lapsed kes kül-
dnaste ja murrelikkult said petud, — ni tigge
on se tõbbi.

On ta affanud, siis kanna oolt, et tõbbine
kambrist, mis parras soe on, wälja ei sa; on
aigus kerge, siis wõib laps rides kambris kõndi-
da. Jomaajast on siin paljo luggu, ja ennamiste
teeb mõistlikkult prugitud jook, et muud rohtusi
tarwis ei olle. On tõbbise kõht wallal ja wal-
lutab, ja on keel kuim, siis anna temmale tango

wet ehk ka leiwa wet mis apnematta kõrwetud leiwaft tehtud. Agga on temma kõht umbne, mis saggedam juhtub, on pallawus suur ja tundminne kaddund, nenda et jampsib, siis liisa jogi jure weel appo met^a). Külma wet ärra anna koggoniste, ehk kül sedda ihhaldaksid, sest arro himmustawad aiged sedda mis neile tullus on, waid kõige ennamiste sedda, mis neile suurt kahjo teeb. Ei olle luggu mitte hea kui wiendama ja künnema päwa wahhel kael wägga ülles paistetak, wallo teeb ja nelamist pea aego kelab: panne siis sinnepi plaastrit paistetusse peäle, ehk ka kaks, kolm, nelli wõi kahhesagi kani külge, kui nendega oskad ümberkäia, nenda kuida lapse wannudus sedda sallib. Alkfab aige nüüd parremaks sama ja nahk ennast lahti korima, siis näitab laps õige terwe ollewad; agga ärra ussu hunti; ni pea kui aige wähe külma saab, on weetõbbi seäl ja surm kannul. Wiis nädalad parrast sedda, kui tõbbi peäle tulli, on wahhest wee tõbbi weel järrel tulnud. Separrast ei tohhi koggoniste lapsi enne wiit ehk kuut nädalat, aigusse alkutussest arwata, sojast toast^b)

a) Appo-messi ehk ädifa-messi on üks wägga tullus jogi kõrmane pallawa tõbbe sees. Sa wõid tedda walmistada, kui 3 jaggo met 2 jäo ea walge ädifaga nattuke aega fedad ja selle fedussest ni palju leige wee sisse panned, et jook mõnnus magguš appo on. Agga kui aige kõht wallal, siis ei kõlba se jook mitte.

b) Agga meie tallorahwa ellomajad on Jummal parrako weet ni kõlwatumad, et nisuggune olekandminne pea aego woi-

wälja lasta, kui ka õige terwed näikse ollewad. Oletus sadab kahju, mis iggakord ei wõi parrandud sada. Juhtub siiski õnnetus, et laps paistetab ja weetõbbisiks saab, siis panne tedda sängi, oia tedda sojas ja anna temmale soja joki mis iggi üllesajab, nenda kui on raudrohho wessi (Schafgarbenthee) appo mega ehk ka ilma selleta, kuida agga kõhho parrast sedda wõib. Alkfab laps iggistama ja kussema, siis on ka lotus, et wessi ärrakaub.

Se on nüüd se tõbbe selletus ja minno õpetus. Kui wõimalik arsti abbi sada, siis ärge olge oletumad sedda nõudmast; agga kui assi ei anna arstilt nõu küsida, siis tehke selle järrel, kuida teid siin lühhidelt õppetasin, ja teie sate sedda rõmo tundma, et teie lastest palju sellest tõbbest peäsewad.

malik ei olle. Kui se jo mitme saa mu asja parrast tarwis lähketa, et omma ello onid parrema wisi peäl ehitaksite, siis olleks se kõige ennam teie laste parrast tarwis.

§. §.

T a r k n ö u w,
mis wanna kubjas Jaan omma pojale
andis.

Polmkümmend ajastaiga olli wanna kuba-
jas Jaan Perna mõisad õnna perrisherra ajal
targaste wallitsenu nink pallel henda, sest et tem-
ma jo 65 ajastaiga wanna olli, nore herra te-
nistussest lahti, et temma wannal päiwil essi
omma tallo, mis wimatfil ajastajil temma wan-
nem poig Tõnnis olli piddanu, henda kätte
taggasi wõttas.

Wanna kuba Jaani nõuwo päle rentis
temma poig Tõnnis ütte puustusse tallo wakko-
ramato orjusse päle, ent olli hennele mõisast
ütte pri-ajastaja tallo honete kohhendamisest ja
hainama laastmisses wälja tinginu.

Selle puustusse tallo perris nurme maast
olli üts ossa mehhe kõrgusse wõssu al nink
Tõnnis üttel warsti omma essale, et temma
nõuw olles, wõssu nurme päält mahharagguda-
maad üleskõnda nink hä tihhida küttrisse pal,

lotamisse perran tedda hä wilja maas walmis-
tada.

Ent wanna kubjas Jaan es kitta sedda
nõuwo mitte hääs, nink üttel: „armas poig,
kui sinna nurmist jäädwat kassu tahhat hennele
walmistada, sis olle wäga pelglik küttrisse pal-
lotamisse man, rajo kif wõssa ütten juurdega
nurme ma päält ärra, künna tedda kewwade
aigfaste illes, lasse täl kats kuud haududa, sis
äesta tedda, kätte näddala perrast kōrda, ning
äesta tedda jälle ütte näddala perrast; kats nād-
dalat perran sedda künna tedda kolmat puhku,
ja kui sis kätte näddala perrast weel häste äestat,
kūl sis lõwwat, et mättad ennāmbaste kif mul-
las omma sanu, ja et ennegi weidi mättatükke
nink haina-juri om üllejānu ja neid sammu ülle-
jānu mätta-tükke nink haina-juri saad sinna kog-
goni weidi haoga nink wäga arwaste pantu küt-
trisse hunnikin tossamisse lābbi hääs wiljakand-
jas mullas walmistama. Sedda wiisi wōid
sinna, kui tännawo süggisel sinna rükki kōlswad,
tullemal ajastajal hāād pōimo sada.

Ent kui sinna omma mõttele perrā kif ma-
pinda tahhas päält ärra kori nink tihhi küttrisse
hunnikin tuhhas pallotada, sis tees nurmele ig-
gawest kahjo, sest et selle musta haina juurdega
lābbi kaskwanu ma-pinna sissen se wāggi om,
mes wilja annap; ent se wāggi pelgab wäga tuld
nink lähhep pallotamisse lābbi hopis kaotsi-
Olgo kōl, et pallotetu muld selle allumatse mul.

laga seggi kaks, kolm ehk nelli hääb wiljasaki annap, ent sis om ma ülli lahjas lannu, ei kaswata ennamb rohto karjale, egga wõssu, ent saäl kaswap ennege kuiu sammel nink ajap henda lajale. Wäeta sis sedda maad kül mitto ajastaiga, temma saak saap ikkes ülli kassinäs jäma.

Oh armas poig! kuis wäga mul wallut südda, kui minna mõnnikõrd kewajatsel ajal te-käügi pääl olli, nink küttrisse suits mul hõngo finni pand. Sis mõtles minna essi henne man; ni sadame meie essi henda õnnetusse sisse; meie pallotame omma ma wäe nink jõwwo ärra, mis meid kiki häste toidas; meie pallotame tuhhas omma warriku nink wõssu, minnaga meie omma leiba wõisse kutsada nink tarret kütta, ja sedda kiki teme ütsinda rummalussest, sest et keäke meid ei õppetä, et meie sedda kõlbmata wiisi mahhajättasse, nink ni tullep õnnetus nink waisus meile nink meie laste lastile. Kige ennambaste wallotap mul südda, kui minna Wõrro ma-konna päle mõtle, kun ma-pind muidoke wäga õhukenne om, mes rahwas saäl ütte aino kõrraga iggawes ärrapallotawa nink siiski weidi wilja sawa. Mes peap sest kül edespäidi sama!

Hopis tõine luggu om neil, kun ma-pind kolm korteri ehk terve künar musta mulda süggaw om; saäl ei olle tarbis, küttrisse pallotamise man ni pelglik olla; sest et särast maad Jõsand

nida om õnnistanu, et perran pallotamist weel kül wäkke perra jääb, mis mitte ennege rohket küttrisse wilja ei anna, enge ka perran sedda weel, kui tedda wäetadas, suggulikkus jääb.

Wanna kubja Jani poig Tõnnis teggi omma essa õppetusse perra, nink kui kuus ajastat möda olliwa, olli Tõnnis üts neist kige nõukambist perremehhist Perna wallan.

II.

Innemisse ausussest.

Kuis suur om innemisse auw!

Sest laula, kitta minna.

Kuis tark, o Loja, om se nõum,

Meš awwalbat mull' sinna!

Ma olle kül se ilma põrm,

Ent siiski teep mo sinno arm

So ommatseš nink latses.

2. Ei luust nink lihast olle sa

Mo ainult kokkopandnu;

Sa ollet omma palgega

Mull' kõrget ausust andnu.

Mo sissen ellap sinno waim,

Sest olle minna taiwa hõim;

Mo määre om sinno õnsus.

3. Sa teit mull' lomust paljo hääb

Nink kannit essa-hole;

Sa üllendasit minno pääb

Eiist ma päält taiwa pole.

Se näütap: saäl om essa-ma;

Heng, wõtta sinna üllenda
Kik mõttid, ihkamissi.

4. Ma sai sult tundmist, mõistust, meest,
So tekku tähhel' panda,
Nink sinno heldussest ka keelt,
Sull' tenno, kittust anda.
Ma sega õnne kuluta,
Ka omma hääda ilmuta,
So palle, hõika appi.

5. So arm and mulle silma-wet,
Kik wallo kistotada,
Kui mull' siin ello koormas lät,
Mo sõand kistotada.
Ma sega rõmo tunništa,
Nink omma welle õnništa,
Ja sinno heldust tunne.

6. Mo illemb ausus om se heng,
Ke sult om mulle antu; —
Se om so waimo ellaw hõng,
Mo ihho siise pantu.
Se teep sen maitzen korjussen
Nink ello rasssen orjussen
Mo taiwa koddanikkus.

7. Se waim and mulle tarkust, tääb
So surust ärranduda,
Weel täwwembast so tutta saäl,

Siis ma päält taiwa jõuda
 Ehk lihha kül, mo allandap;
 Waim siski minno üllendap
 Mo pühha mära pole.

8. So Poig om taiwa kõrgussest
 Mo hõimus, welles sanu,
 Siin ossa andnu õnsussest,
 Saäl ennamb walmistanu.
 Tält oppi minna waggaust
 Nink ello puhtust, pühhaust;
 Nats, määrne ausus, õnsus!

9. Mi paljo üllemb olle ma,
 Kui kil ma-ilma lomo,
 Ke minno kõrwal ellawa
 Nink tundwa maitset rõmo.
 Ma surman põrmo waowa
 Nink sija ilma kaowa; —
 Mo waim läap Issa mannu!

10. Kas tohhi minna eale
 Müüd pattu himmo täuta,
 Ehk wõimust anda lihhale,
 Weel omme tekku näuta? —
 Lask mul, mes taggan, unneta,
 Hend selle perra kunita,
 Mes een om, pühha Jummal!

11. Ja, awwita mo armoga,

So palget pühhas pitta,
 Hend ehhitada teoga,
 So ihhun, waimun kitta,
 Jks püda Jesu sarnaust,
 Ta ausust, kõrgust, pühhaust
 Nink temma jällin kawa.

G. M.

Tarto linna Uniwersität.

Kui Tarto linna uniwersitāti jo wõerad
 maad auga tunnawad ja nimmetawad, siis põlle
 se wist meie maa rahwale auks, et temma talt
 weel paljo middagi ei tea. Sepärrast, ja et
 sell mõtteljal innimehel ikka ea meel on, jälle
 middagi kuulta ja tähhele panna, mis temma
 enne weel ei teadnud, tahhame meie siis siin
 temma õpperusfeks selle polest mõnda sõnna ül-
 lespanna, ja sowime, et ta ni mitmelle tassa-
 keisi üttelks, et innimenne ükspäinis õppusse läbbi
 kõlbawaks saab, ja et laste ülleskaswatamisse
 jures enam oolt ja walwamist on, kui mõnni
 sedda mõttel.

Se sõnna uniwersität, mis Laddina kelest
 teise keleda sisse on ülleswõetud, tähhendab ühte

suurt kōli, kōs, ni palju kui wõimalik on, kōik-
suggust tarkust mõistusse ja süddame ehhitussels
kōikko kōgguda, ja noorte innimestelle, kes alla-
matte kolide sees jo iggapiddi selle mõistjaks ette-
walmistud on, kui sedda kōige üllemad ja wimast
juhhatamist ello tee peale anda nõutakse. Ühhe-
nisugguse kōli tarbeks, kōs mõnni kōrd ennam
kui wiiskümmeendi kōige wäljawallitsetumad
truud õppetajad, igga üks omma jao sees, õppe-
tawad, ja sedda ükspäinist riik üllespidada
jõuab, soetakse kōiksuggusid wärkissid ja asju,
mis igganes näggemisse ja tähhelepanemisse
wäärt on. Seal on ramatid tuhhande ja tuh-
hande kaupa, ja igga keele piddi, kōs agga ial
tarkust leida; seal on malissid ja landkartissid,
seal kujukid ja kallid kiwwe, seal wäljatõppitud
lindussid ja muid ellajid; seal kōiksuggusid nõusid
ja riistu ni aptekritte kui tohtritte, ni ma- ja
taewa-mõetjatte kui põllo meeste tarbeks; seal,
et sedda lühhidelt ütelda, iggapiddi juhhatamist
ja õppetust noorte süddamette kassuks, et mõist-
likud ja Jummalat kartusses ello siise astuksid
ni innimeste eaks, kui Jummalat auks. Üks
nisuggune kool on kui üks suur rohho aed, kōs
nori puid kaswatakse, tãis ehhitellemist ja lotust,
et aega mõda ead wilja kannaks. Se õppetaja
on seal se külwaja, ta sõnna on se seme, ja
meie järgmiste süddamed ta põld. Üks nisug-
gune kool on siis ka meie uniwersitãt, mis nüid
jo pea 209 aastad sest ajast mõda jõudma näggi,

kui tedda essite assutati. Se ea ja tãnnowãart
wallitseja, kes tedda rajas, olli se suur Rootsi
kuningas Gustaw Adolw, üks õiglanne, wãg-
gew ja Jummalat kartlik mees. Ta olli sell kōr-
ral just Saksa maal Nürnbergi linna al sõddi-
mas, kui ta sell 30 Juli kuu pãwal 1632 sedda
kãsko omma nimme allakirjutamissiga kinnitas,
mis temma omma olnud koolmeisteri Johann
Skytte nõuandmisse jãrrele Tartu linna uniwer-
sitãti ehhitamisse pãrrast olli lubbanud. Meie
maa olli se kōrd Rootsi rigi pãrralt. Agga
jubba selsammal aastal, jo nelli ainust kuud
pãrrast sedda, jãi se armas kuningas Lõtseni
linna al lahinkusse. Johann Skytte, kes se kōrd
siin Ewlandi maal kindralkuperneriks olli, ehhi-
tas sedda uniwersitãti üles, ja temmap se ka siis
ongi, kes 2 aastad enne ka sedda Tartu linna
Gümnaasiumi kōli assutas, mis kōigist meie kōli-
dest kōhhe se uniwersitãti järgminne on. Kui
nüid Gustaw Adolw surnud olli, siis näggi
Tartu linn ja temma uniwersitãt raske sõddade
pãrrast ni mõnda willetsust. Kōrd olli se uni-
wersitãt siin, kōrd Perno linnas, kōrd jãlle siin,
ja kōrd ennam kōsgilgi, ni kaua, kui wimati
siis meie Keiser Aleksander I, kes nüid jo pea 16
aastad Jummalat rahho sees ingab, ja kelle kãtte
jo Petri I ajadest sadikse Tallina ja Tartu maa
olli tullnud, tedda jãlle uest assutas ja temmale
sedda tãnninist seisust andis, sel 12 Detsembri
kuu pãwal 1802. Minister Sawadowski ja

rektor Parrot ollid tedda sisse säädmas, ja se on siis nüid se universität, mis paergogi Tartolinnas õitseb, kulus ja rikkas, ja kõige andetega ehitud, mis talle igganes tarwis. Se peamaja tõusis seal kohhal ülles, kos wannast Maarja keriko aed olli. Ka se Dome mäggi, mis enne kindellinn olli, ja kõik need oned, mis paergogi ta peal seiswad, kui: Tähttorn, Kliinikum, Anatomikum, Bibliothek ja muud, on universitāti pärralt, nõnda kui ka se kunninga aed (botanischer Garten), mis Emmajõe jões puusilla liggi õitseb. Kui nüid kõik olli walmis sanud, siis tulli Keiser Aleksander isse seia, tedda watama ja temmale omma õnne sowimist andma. Suur ja helde, kuida ta ikka olli, ja rõmus, kui ta teisi rõnuštatta jõudis, andis ta talle palju üllendamisi ja kaaswarra, kui sedda iggaüks isse selle ehitamisse kasso sees, mis paergogi meie universitāti peal kui kõige kallimad üid oitakse, luggeda wõib. Temma kinnituseks ja auks ütles ta seal isseärranis neid kallid sõnno: „Wiimseks sowime Meie sedda universitāti temma liikmette õigusse, temma wallitsejatte ole, kõige Meie truu allamatte austusse ja Meie tronipärrijatte kõige üllema kaitsemisse alla.“

Nõnda ehitas Keiser Aleksander ommas eldusses ja ommas murretsemisses ta rahwa õpetusse pärrast jälle sedda universitāti ülles, ja nõnda seisab ta siis nüid kohhal, temmale iggawesseks mallestusseks, ja meie laste lastele kas-

suks. Selle ue ehitamissest sadik on nüid jo pea 39 aastad möda läinud, mitto tuhhat noort innimest on seal omma ülleskaswatamist ja õpust sanud, ja sellega ni isse ennese kui kõige se rigi kassuks ello sisse astunud, mõnni kerrik-issandaks, mõnni koolmeistriks, mõnni põllo mehheks ja mõnni wäe peale. Weel ellawad tännini kaks neist kõige effimestest õppetajadest meie ulgas: Professor Jaesche ja Morgenstern, jo mõllemad auga alliks sanud; need teised on jo siit ilmast ärra läinud iggawesse ello sisse. Se kõrd on meie universitāti peal 47 õppetajad ja 573 õppijad ehk studentid, meie ja wõeralt maalt.

Nipalju se kõrd sest asjast. Jummala walligus ja rahho kõikide üle, kes tarkusse ja eadusse järrele iggatsewad, ja sago jo peagi ka se pääw tulles, kos ka need waesed innimesed ja rahwad wallgusses atkaks kaima, kes weel tännini sedda iggarsemist põlle tundma sanud. O armad, kui tarkus ja eadus üks kõrd sedda ilma wallitsema saaks, siis kaduksid wistist temmast kõik õnnetused ja willetsused, mis nüid weel ni mõnnigi kõrd ebbausk, eksimenne ja muud pimmedusse teud innimeste nuhtluseks ta sisse saatwad; siis waikiks temmast riid ja wain, lõppeks taggakiusamine ja kaddedus, äbbeneks roppus, ja tagganeks kõik pahhaus ja kurjus teggude kui mõttete sehhest. Siis saaks innimeste ello tõeste ärda, tassane ja waikne ollema, kui üks suur rõmolinne päwa paiste,

mis tuhhat ja tuhhat loma metsade ja merrede sees kossutab, ehk kui se otsata rahho, mis Issa süddamest taewast taewani ullatab. Sepärrast armad wannemad, issad ja emmad, kelle kodda Jummal laste õnnega ehhitas, murretsuga nende omma diekest, selle tillukesse järrelkaswja rahwa eest, ja saatke neile õppust jo maast maddalast ühhe puhta ja mõistlikku ello pole, kõige irmo ja kartussega Issanda sees. Sest teadke küll, et innimesse ello ja õn, mis kirjum on, kui se lillike wälja peät, ennamast ikka se järrele saab ollema, kuidas tedda norelt juhhatati. Et nüüd ka innimessele temma ehhitusseks siin maa peal waim ja mõistus ja lotus ühhe teise ello pole ossaks sai, siis põllego kustumatta temma süddames ka se iggatseminne, ikka eddasi ning eddasi jõuda felles, mis tarwis temmale neid andit anti, se on: tarkus ja süddame puhtus ilmotsata, ühheks tähheks ning tunnistusseks, et temma sedda ka ommalt poolt tännoga mõista ja wasto wõtta puitab, et tedda ühhe kõrgema ello ossalisseks üllendati, kui se ello on, mis üksinda leiba ja riet tarwitseb.

Tarkus, mo armad, on parrem kui kuld, ja ea südda ehhitab ennam kui illo.

Mbg.